

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 370. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357496528/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

født blev han sat i en fornem Skole, hvor straks fra hans Barn-
dom af Drengenes Raahed og Lærernes Grusomhed opflammede
ham til Modstand og Vrede. Især vakte her det Hykleri, hvor-
med man førte Ordene Gud og Kristendom i Munden, medens
man hengav sig til sine slette Lidenskaber, hans fulde Afsky.
Under det andet Aar af sit Ophold i Oxford forfattede Shelley
et lille Skrift *Om Ateismens Nødvendighed*, som han med naiv
Sandhedskærlighed indgav til Kirkens og Universitetets Forstan-
dere. Han blev stævnet for Konsistorium, og da han vægrede
sig ved at kalde sine Anskuelse tilbage, paa Grund af sin Ateisme
udstødt af Universitetet. Han rejste tilbage til sin Fader, og da
denne modtog ham med kold Foragt, forlod han for bestandig
sit Hjem. Med saadanne Kampe og saadanne Ulykker var hele
hans Liv gennemvævet. En Lungesvindsot, som han i sit tyvende
Aar blev angrebet af, og af hvilken han efterhaanden kom sig,
efterlod en stor Legemssvagthed og Pirrelighed. Da han efter
sin første Hustrus Død ønskede at tage Børnene af Ægteskabet
med hende til sig, blev disse ham berøvede af Kanslerretten,
fordi han i sin *Dronning Mab* havde lært «Usædelighed og Ir-
religiositet». Han forlod England for bestandigt og levede fra
nu af i frivillig Landflygtighed. Da han var 29 Aar gammel,
gjorde saa en pludselig Død Ende paa hans pine og hjemløse
Eksistens, idet han under en Storm kuldsejlede med sin Baad i
Golfen ved Spezzia.

I Modsætning til dette Liv er Hardenbergs en sand tysk
Smaastadside. Han blev 25 Aar gammel Embedsmand, Auditor
som det kaldtes, ved et Saltværk. Senere udnævntes han til
Assessor ved de kurfyrstelige Saltsyderier i Weissenfels, og hans
Romantik forstyrrede ikke hans borgerlige Liv. Han var som
Embedsmand yderst nidkær, pligtopfyldende og ordenlig. Han
levede og døde som bosiddende Embedsmand og Borger, der
ingen Udskejelser begaar og til Gengæld har Sit paa det Tørre.
Hans Republikanisme gik, som alt bemærket, tidligt af ham, og
kun hans Barnlighed forhindrer En i at kalde ham underdanig.
Friedrich Wilhelm og Luise af Prøjsen benævner han «et klassisk
Menneskepar»; i disse «Géniers» Aabenbaring ser han Varslet om
en bedre Verden. Friedrich Wilhelm, siger han, er den første
Konge af Prøjsen; hver Dag sætter han selv sin Krone paa.
Der er sket en sand Væsensforvandling; thi Hoffet er forvandlet
til en Familie, Tronen til en Helligdom, en kongelig Formæling

til et evigt Forbund mellem Hjerterne. — Republikken, paastaar han, har kun Ungdommens Fordom for sig; den gifte Mand fordrer Orden, Sikkerhed, Ro, ønsker at leve i en Familie, i et regelret Husvæsen og et «ægte Monarki». «For en Forfatning kan man kun interessere sig som for et Bogstav. Hvor ganske anderledes, naar Loven er Udtryk for en elsket, højagtet Persons Vilje. Man tør paa ingen Maade opfatte Monarken som den første Embedsmand. Han er ikke Borger, derfor heller ikke Embedsmand. Kongen er et til jordisk Skæbne ophøjet Menneske.»

Sammenligner man med saadanne Udtalelser de Digte af Shelley, hvortil Tyranniet i hans Fædreland foranledigede ham, ligesom dem, i hvilke han forherliger de italienske Revolutioner og Grækenlands Frihedskrig, saa har man den skarpest tænkelige Modsætning. Og man træffer den udpræget paa næsten alle Punkter: Novalis priser Sygdommen. Shelley siger: Det er vist, at Visdom er uforenelig med Sygdom, og at under Jordklimaternes nuværende Tilstand Sundhed i Ordets sande og omfattende Mening ligger udenfor det civiliserede Menneskes Række-Evne.

Novalis siger: «Vi tænker os Gud personlig, som vi tænker os selv personlige. Gud er netop ligesaa personlig og individuel som vi.» — Shelley siger: «Der gives ingen Gud. Denne Fornægtelse gælder dog kun en skabende Guddom. Formodningen om en Verdensaltet gennemtrængende og ligesom Altet evig Aand er uanfægtet deraf . . . Det er umuligt at tro, at den Aand, der gennemtrænger Universet, avlede en Søn med en jødisk Kvinde eller vrededes over Følgerne af en Nødvendighed, der er enstydig med ham selv. Den hele jammerlige Fabel om Djævelen, om Eva og om en Midler tilligemed Jødegudens barnagtige Forættelser er uforenelige med Astronomien. Hans Hænders Værk har aflagt Vidnesbyrd imod ham.»

Novalis priser Præstevælden og lovsynger Jesuiterne. Shelley siger: «Under mange Elendighedens og Mørkets Aarhundreder fandt Bibelens Lære ubetinget Tiltro; men endelig opstod Mænd, som fik Mistanke om, at den var Fabel og Løgn, og at Jesus langt fra at være en Gud kun havde været et Menneske som de selv. Men en talrig Klasse Mennesker, som drog og endnu bestandig drager umaadelig Vinding af hin Mening som herskende Folketro, sagde Mængden, at hvis den ikke troede paa Bibelen, vilde den blive evig fordømt, og gav sig til at brænde, fængsle og forgive alle fordomsfrie og alene staaende Forskere, der nu